

ДУДИК Романа – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри методики музичного виховання та диригування, Навчально-науковий інститут мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, вул. Української Перемоги 34А, м. Івано-Франківськ, 76000, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7737-6688>

Scopus-AuthorID: <https://doi.org/10.24234/wisdom.v4i3.786>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.12>

Бібліографічний опис статті: Дудик, Р. (2023). Музичне сприйняття школярів на основі інтеграції мистецтв. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*, № 16(48), 86–91, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.12>

МУЗИЧНЕ СПРИЙНЯТТЯ ШКОЛЯРІВ НА ОСНОВІ ІНТЕГРАЦІЇ МИСТЕЦТВ

Анотація. У статті досліджується важливість поєднання музики з іншими мистецтвами, такими як живопис, танець і драма, з метою стимулювання інтелектуального, емоційного та творчого розвитку учнів. Підкреслюється важливість інтеграції мистецтв у навчальному процесі школяра, особливо у сфері музичного сприйняття. Цей підхід допомагає розвивати не тільки музичні навички, але й інтелектуальні та творчі здібності учнів, сприяє їх загальному розвитку та підвищує якість музичної освіти. Інтеграція цих мистецтв сприяє покращенню музичного сприйняття школярів і розвитку їх творчості. Поєднання музики з живописом, наприклад, стимулює візуальне музичне сприйняття та допомагає учням краще розуміти виразність та настрої музичних композицій. Танець може бути використаний для фізичного вираження музики, допомагаючи учням відчувати ритм та мелодію через рух тіла. Драма допомагає учням відтворити емоційні аспекти музики через акторську гру та виразність. Використовуючи інтегративний підхід, уроки мистецтва стають більш цікавими та змістовними для учнів, допомагають їм розуміти музику краще та активніше розвивати творчість. У статті представлені методи інтеграції мистецтв, які свідчать про позитивний вплив інтеграції мистецтв на музичне сприйняття школярів. Учні, які беруть участь у таких інтегрованих уроках, проявляють більшу зацікавленість до музики, покращується музична техніка, збільшення творчих навичок і більш глибоке розуміння музичних творів. Цей інтегративний підхід до музичного навчання дозволяє учням бачити та відчувати музику в контексті інших мистецтв, що розширює їх розуміння і сприйняття музичного матеріалу. Крім того, це сприяє розвитку учнівської творчості, уяви, інтелектуальних навичок та сприяє їхньому загальному розвитку. Інтеграція мистецтв стимулює творчий потенціал учнів. Вона сприяє розвитку їхньої уяви, креативного мислення, інноваційних підходів до музики і розширенню їхнього художнього вираження. Інтегративне навчання сприяє формуванню учнівської творчості, їх здатності бачити зв'язки між різними мистецькими дисциплінами та створювати щось нове і унікальне.

Ключові слова: інтеграція мистецтв, урок мистецтва, музичне сприйняття, школярі.

DUDYK Romana – Candidate of Art Science, Associate Professor at the Department of Methodology of Music Education and Conducting, Art Scientific Educational Institute of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 34A, Ukrainian Victory str., Ivano-Frankivsk, 76000, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7737-6688>

Scopus-AuthorID: <https://doi.org/10.24234/wisdom.v4i3.786>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.12>

To cite this article: Dudyk, R. (2023). Muzychne spruymannya shkol'yariv na osnovi intehratsiyi mystetstv [Musical perception of schoolchildren based on the integration of arts]. *Human Studies. Series of Pedagogy*, № 16(48), 86–91, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.12>

MUSIC PERCEPTION OF SCHOOL STUDENTS BASED ON THE INTEGRATION OF THE ARTS

Summary. *The article explores the importance of combining music with other arts, such as painting, dance and drama, to stimulate students' intellectual, emotional and creative development. The importance of the integration of the arts in the educational process of the student, especially in the field of musical perception, is emphasized. This approach helps to develop not only musical skills, but also intellectual and creative abilities of students, promotes their general development and improves the quality of music education. The integration of these arts contributes to the improvement of musical perception of schoolchildren and the development of their creativity. Combining music with painting, for example, stimulates the visual perception of music and helps students better understand the expressiveness and mood of musical compositions. Dance can be used to physically express music, helping students feel rhythm and melody through body movement. Drama helps students recreate the emotional aspects of music through acting and expression. Using an integrative approach, art lessons become more interesting and meaningful for students, help them understand music better and develop creativity more actively. The article presents methods of arts integration, which testify to the positive influence of arts integration on schoolchildren's musical perception. Students who participate in such integrated lessons show greater interest in music, improved musical technique, increased creative skills, and a deeper understanding of musical works. This integrative approach to music education allows students to see and experience music in the context of other arts, which expands their understanding and appreciation of musical material. In addition, it promotes the development of students' creativity, imagination, intellectual skills and contributes to their overall development. The integration of the arts stimulates the creative potential of students. It promotes the development of their imagination, creative thinking, innovative approaches to music and the expansion of their artistic expression. Integrative learning contributes to the formation of student creativity, their ability to see connections between different artistic disciplines and create something new and unique.*

Key words: *integration of arts, art lesson, musical perception, schoolchildren.*

Вступ. Музична інтеграція мистецтв – це підхід до викладання музики в школі, який поєднує музичну освіту з іншими видами мистецтва, такими як візуальне мистецтво, танець, театр та література. Цей підхід сприяє розумінню музики через взаємодію з іншими мистецькими дисциплінами і допомагає розкрити творчий потенціал учнів.

Проблема музичного сприйняття школярів на основі інтеграції мистецтв залишається актуальною і важливою. Музика має велике значення для розвитку дитини, оскільки активно сприяє розумовому, емоційному, соціальному та фізичному зростанню. Інтеграція мистецтв, зокрема музики, з іншими предметами і дисциплінами може збагатити процес навчання і сприяти більш повному музичному сприйняттю школярами.

Одна з проблем музичної інтеграції мистецтв полягає в тому, що у багатьох шкіл недостатньо розвинуті програми з музичного мистецтва, і музика часто відведена на другий план у порівнянні з іншими академічними предметами. Це призводить до недооцінювання важливості музики в навчальному процесі та обмеження можливостей учнів у розвитку своїх музичних навичок та сприйняття.

Інтеграція мистецтв допомагає змінити цей підхід, створюючи зв'язки між музикою та іншими видами знань, такими як література, мова, математика, наука, образотворче мистецтво і танець. Це дозволяє школярам бачити музику в контексті інших дисциплін, розуміти її значення та застосовувати музичні знання в інших сферах життя.

Аналіз останніх досліджень. Україна має багато визначних науковців, педагогів і психологів, які досліджують музичне сприйняття з точки зору інтеграції мистецтв. Деякі з них внесли значний внесок у цю галузь і вивчають вплив музики на розвиток особистості, навчання, психологічний стан та загальний розвиток особистості.

У сучасній українській музичній спільноті є багато відомих музикознавців і педагогів, такі як В. І. Бондар (Bondar, 1993, р. 29), Г. С. Костюк (Kostyuk, 1968, р. 48), О. Р. Мазуркевич (Mazurkevich, 1968, р. 44), О. П. Рудницька (Rudnytska, 1992, р. 95), М. В. Цемко (Tsemko, 1989, р. 106–114), котрі досліджують музичне сприйняття на основі інтеграції мистецтв. Вони активно працюють над розробкою нових підходів навчального процесу та сприяють розвитку творчих здібностей учнів.

Одним із провідних українських науковців, який досліджував процес музичного сприйняття та інтеграції мистецтв є професор Олександр Якович Ростовський. Він активно вивчав питання розвитку музичного та мистецького мислення у дітей та дорослих, а також розробляв основи та методичні підходи до інтеграції музики з іншими мистецькими дисциплінами, такими як образотворче мистецтво, танець та театральна діяльність тощо.

Відомим дослідником в галузі музичного сприйняття є доктор психологічних наук, професор, засновник сучасної української наукової школи психології творчості Моляко Валентин Олексійович (Molyako, 1989, р. 48), який спеціалізується на психології музики та розумінні впливу музики на людські емоції, когнітивні процеси та розвиток особистості, активно досліджує інтеграцію музики з іншими мистецькими формами в освітньому процесі, вивчає компоненти мислення особистості, адекватної її саморегуляції в умовах інформаційних перевантажень.

Ще одним видатним сучасним українським науковцем, педагогом, психологом є Наталія Аніщенко (Anishchenko, 2014, р. 186), яка спеціалізується на музичній педагогіці, психології та методиці музичного виховання. Вона розробляє інноваційні підходи до вивчення музики, зокрема використання мультимедіа, інтерактивних технологій та співпрацю з митцями різних жанрів, зокрема акцентує увагу на тому, щоб діти бачили зв'язок музики з образотворчим мистецтвом, літературою та танцем.

Мета статті. Мета музичного сприйняття школярів на основі інтеграції мистецтв полягає в розвитку їхнього музичного розуміння, апробації, аналізу та оцінки музики, а також у розширенні їхнього художнього досвіду. Цей підхід містить такі *основні завдання*:

- Розширення музичної грамотності. Інтеграція мистецтв дозволяє розвивати у школярів музичну грамотність, яка охоплює розуміння музичних елементів, таких як ритм, мелодія, гармонія, динаміка, темп тощо. Учні навчаються читати та розпізнавати ноти, розуміти структуру музичних творів та виявляти їх характеристики.

- Розвиток музичного сприйняття. Інтеграція мистецтв сприяє розвитку у школярів музичного сприйняття. Вони навчаються розрізняти різні музичні стилі, жанри та інструменти, розуміти емоційний вплив музики, а також активно слухати і аналізувати музичні твори.

- Поглиблення естетичного розуміння. Інтеграція мистецтв сприяє розвитку у школярів естетичного смаку та культури. Вони навчаються розуміти красу музики, виявляти і виражати свої власні переживання, думки та емоції, пов'язані з музичними творами.

- Розвиток творчих навичок. Інтеграція мистецтв стимулює розвиток творчих навичок у школярів. Вони навчаються самостійно виражати свої музичні ідеї, виконувати музичні твори і брати участь у колективних музичних проєктах. Школярі отримують можливість розвинути свою творчість, експериментувати зі звуками та створювати власні музичні композиції.

- Урізноманітнення навчального процесу. Інтеграція мистецтв допомагає збагатити, наситити навчальний процес, зробити його більш цікавим та стимулюючим для учнів. Вона дозволяє поєднати музику з іншими предметами, такими як мова, література, історія, математика, та створити цілісне й змістовне навчання.

- Розвиток соціальних навичок. Інтеграція мистецтв сприяє розвитку соціальних навичок учнів. Під час музичних проєктів та колективних виступів учні навчаються спілкуватися, співпрацювати, слухати та розуміти інших, розвивають вміння працювати в команді і виконувати роль учасника колективу.

Виклад основного матеріалу. Музичне сприйняття школярів на основі інтеграції мистецтв – це підхід до музичного навчання, який поєднує музичну освіту з іншими видами мистецтва, такими як візуальне мистецтво, танець, театральне мистецтво та література. Цей підхід сприяє глибшому розумінню музики, розвитку творчості та емоційного сприйняття учнів.

На уроках музичного мистецтва для кращого музичного сприйняття необхідно використовувати різні методи інтеграції мистецтв:

1. *Використання візуальних засобів.* Запропонувати учням малювати чи створювати колажі, відтворюючи музику. Вони можуть виразити свій музичний образ за допомогою кольорів, ліній, форм та образів. Наприклад, корисно використовувати такі візуальні методи роботи, як:

- музичні ландшафти. Запропонувати учням намалювати абстрактні або конкретні образи, які асоціюються з музичними композиціями. Вони можуть використовувати кольори, лінії та форми, щоб передати ритм, настрій та характер музики;

- музичні портрети. Учні можуть намалювати портрети композиторів чи виконавців, які створили музику, яку вони вивчають. Вони можуть використовувати вирази обличчя, пози та атрибути, щоб передати особливості музиканта;

- графічний нотний звук. Запропонувати учням створити власні графічні зображення, які представляють звуки музики. Вони можуть використовувати символи, символіку та графічні елементи, щоб відтворити ритмічні та мелодичні аспекти композиції;

- колажі з музичних матеріалів. Учні можуть створювати колажі, використовуючи вирізки з нот, пісенних текстів чи зображень, які асоціюються з музичною тематикою. Вони можуть скласти різні елементи, щоб створити візуальне представлення музичних ідей та концепцій.

Ці методи дають учням можливість виразити своє музичне сприйняття, розвинути творчу уяву та візуальне мислення. Вони сприяють розвитку естетичного сприйняття та відчуття краси музики через використання візуальних елементів. Крім того, такі творчі завдання спонукають учнів до художньо-образного самовираження; підтримують зв'язок між музикою та візуальним мистецтвом, сприяючи більш глибокому розумінню обох дисциплін, музичної та образотворчої.

2. *Використання танцювальних рухів.* Запропонувати учням створити танцювальні рухи, які виражатимуть настрій музичних композицій. Вони можуть використовувати рухи та пози із виразними рухами, щоб інтерпретувати музику через танець. Ось кілька практичних порад, які можуть допомогти в цьому процесі:

- Слухання та розуміння музики. Перш за все, учням необхідно уважно послухати музичну композицію. Згодом, провести з ними бесіду про настрій, характер, темп, ритм та мелодію музики. Дати їм можливість сприймати музику фізично та емоційно.

- Експерименти з рухами. Запропонувати учням використання різних рухів та пози, які вони відчувають у відповідь на музику. Спонукаючи і надихаючи їх експериментувати з різними руховими діями, такими як швидкість, сила, м'якість, гладкість, пластика тощо. Вони можуть використовувати виразні рухи, щоб передати емоції та настрої композиції.

- Створення розповіді через танець. Запропонувати учням створити невелику танцювальну повість, яка інтерпретує музичну

композицію. Вони можуть обирати певну тему чи історію, яку хочуть розповісти через танець. Учитель може допомогти їм розробити послідовність рухів та поз, які відображатимуть події і емоції повісті.

- Групові виступи. Необхідно заохочувати учнів до спільної творчої роботи, де вони можуть обмінюватися ідеями та рухами, щоб створити спільну танцювальну композицію, яка виражає спільне сприйняття та музичну інтерпретацію. Кожна група може вибрати окрему частину композиції або тему, яку вони хочуть виразити через танець. Вони можуть об'єднати свої ідеї та рухи, створюючи хореографію, яка передасть спільне повідомлення чи настрій.

- Виступ перед класом. Надавати учням можливість продемонструвати свої танцювальні композиції перед іншими учнями класу. Вони можуть поділитися своїми танцювальними ідеями, розповісти про те, як вони інтерпретують музику, та які емоції вони намагаються передати через свої рухи.

Ці методи роботи дозволяють учням виразити себе та своє музичне сприйняття через танець, сприяють розвитку творчості, музичного сприйняття, координації рухів та спільної роботи в групі. Танцювальна інтерпретація музики може бути потужним засобом самовираження та розуміння музичних композицій.

3. *Драматичне виконання.* Запропонувати учням створити короткі сценки чи міні-вистави, які відображатимуть настрій чи сюжет музичних композицій. Вони можуть використовувати жести, міміку та діалоги для вираження свого музичного сприйняття. Драматичне музичне виконання є чудовим методом розширити творчі можливості учнів на уроках музики. Деякі педагогічні поради, які можуть допомогти в реалізації цієї ідеї:

- Вибір музичних композицій. Запропонувати учням різні музичні композиції з різними настроями, темами або сюжетами. Вони можуть обирати ту, яка найбільше їх зацікавила чи, яку вони відчувають найбільше.

- Розуміння музичної композиції. Дати учням можливість уважно послухати музику та обговорити її настрій, характерні елементи та можливий сюжет. Учителеві розглянути разом з ними текст пісні (якщо є) чи музичні ідеї, які можна передати через драматичне виконання.

- Розробка сценарію. Запропонувати учням створити короткі сценки чи міні-вистави, які ілюструють музичну композицію. Вони

можуть розглядати можливий сюжет, персонажів та взаємодію між ними. Розділити їх на групи чи дати їм можливість працювати самостійно.

- Вираження через жести та міміку. Підкреслити учням важливість використання жестів, міміки та фізичної експресії для передачі настрою музики. Учителеві потрібно допомогти розробити комплекс танцювальних рухів, пози та обличчя, щоб вони могли передати емоції, діалоги та сюжетні лінії.

- Виступ перед аудиторією. Дати учням можливість продемонструвати своє драматичне виконання перед іншими учнями чи більшою аудиторією. Організувати невеликий виступ, де кожна група чи учень зможе показати свою сценку чи міні-виставу. Дати можливість учням розповісти про свій вибір музичної композиції, ідеї та манери інтерпретації через драматичне виконання.

4. *Літературне виконання.* Запропонувати учням розглянути тексти пісень та проаналізувати їхню поетичну структуру та зміст. Літературне виконання музичних текстів може бути цікавим та пізнавальним завданням для учнів на уроках музики. Ось кілька порад, як використовувати цей підхід:

- Вибір текстів. Запропонувати учням різні тексти пісень із різними стилями, жанрами та темами. Вони можуть обрати той текст, який найбільше їх зацікавив чи викликав емоційну реакцію.

- Аналіз тексту. Учні повинні визначити поетичну структуру тексту, його ритміку, рими та метафори.

- Прочитання тексту. Запропонувати учням продекламувати текст із розумінням змісту твору. Учні звертають увагу на інтонацію, експресію та емоційне забарвлення слів, на всі можливі способи виразного читання.

- Імпровізація тексту. Дати учням можливість розігрувати (імпровізувати) тексти, де своїми жестами, мімікою, зображатимуть той чи інший художній образ.

- Виконання тексту. Запропонувати учням виконати літературний текст співом чи декламацією з музичним супроводом, підкреслюючи важливість передачі емоцій та поетичної сутності тексту.

Висновки. З вищеведеного можна стверджувати, що мета і завдання музичного сприйняття школярів на основі інтеграції мистецтв полягають у розвитку музичної грамотності, музичного сприйняття, естетичного розуміння, творчих навичок, збагаченні навчального процесу та розвитку соціальних навичок учнів. Цей підхід сприяє глибшому та комплексному розумінню музики та мистецтва загалом, і допомагає учням розкрити свій творчий потенціал.

Загальним результатом музичної інтеграції мистецтв на уроках мистецтва є розширення спектру виразних можливостей учнів, поглиблення їх розуміння й осмислення музичних композицій, а також стимулювання творчості та мистецького самовираження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аніщенко Н. В. Особливості діагностування музичного сприйняття майбутніх вчителів мистецтвознавчих предметів : монографія. Київ : Інститут обдарованої дитини, 2014. 186 с.
2. Бондар В. І. Теоретичні основи і технологія аналізу навчально-виховного процесу на уроці: дидактичний аспект. Київ : КДПІ, 1993. 29 с.
3. Костюк Г. С. Навчання і розвиток особистості. Київ : Рададянська школа, 1968. 48 с.
4. Мазуркевич О. Р. Моральне в естетичному. Київ : Знання УРСР, 1968, 44 с.
5. Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці. Київ : Знання УРСР, 1989. 48 с.
6. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання : навч.-метод. посібник. Київ : ІЗМН, 1997. 248 с.
7. Рудницька О. П. Сприйняття музики і педагогічна культура вчителя. Київ : КДПІ, 1992. 95 с.
8. Рудницька О. П., Свистельнікова Т. Ю. Музично-просвітницька діяльність майбутнього вчителя : навчально-методичний посібник. Київ : КДПІ, 1993. 74 с.
9. Цемко М. В. Про методи вивчення сприйняття музики. *Методологічні проблеми мистецтвознавства*. Київ : Наукова думка, 1989. С. 106–114.

REFERENCES

1. Anishchenko N. V. (2014). *Osoblyvosti diahnostuvannia muzychnoho spryiniattia maibutnikh vchyteliv mystetstvoznavchykh predmetiv* [Features of diagnosing musical perception of future teachers of art subjects]. Monohrafiia. Kyiv, Instytut obdarovanoi dytyny, 186 [in Ukrainian].
2. Bondar V. I. (1993). *Teoretychni osnovy i tekhnolohiia analizu navchalno-vykhovnoho protsesu na urotsi: dydaktychnyi aspekt* [Theoretical foundations and technology of the analysis of the educational process in the lesson: didactic aspect]. Kyiv, KDPI, 29 [in Ukrainian].

3. Kostiuk H. S. (1968). Navchannia i rozvytok osobystosti [Education and personality development]. Kyiv, Radianska shkola, 1968. 48 [in Ukrainian].
4. Mazurkevych O. R. (1968). Moralne v estetychnomu [The moral in the aesthetic]. Kyiv, Znannia URSR, 44 [in Ukrainian].
5. Moliako V. O. (1989). Psykholohichna hotovnist do tvorchoi pratsi [Psychological readiness for creative work]. Kyiv, Znannia URSR, 48 [in Ukrainian].
6. Rostovskyi O. Ya. (1997). Pedahohika muzychnoho sprymannia [Pedagogy of musical perception]. Navch.-metod. posibnyk. Kyiv, IZMN, 248 [in Ukrainian].
7. Rudnytska O. P. (1992). Spryniattia muzyky i pedahohichna kultura vchytelia [Perception of music and teacher's pedagogical culture]. Kyiv, KDPI, 95 [in Ukrainian].
8. Rudnytska O. P., & Svystielnikova T. Yu. (1993). Muzychno-prosvitnytska diialnist maibutnoho vchytelia [Musical and educational activity of the future teacher]. Navchalno-metodychnyi posibnyk. Kyiv, KDPI, 74 [in Ukrainian].
9. Tsemko M. V. (1989). Pro metody vyvchennia spryniattia muzyky [On methods of studying music perception]. Metodolohichni problemy mystetstvoznavstva. Kyiv, Naukova dumka, 106–114 [in Ukrainian].